

âlimleri, ivaz meselesine ilişkin görüşlerinden ötürü Mu'tezile ulemâsını eleştirmekte aşırı gitmiş ve bunun, dünyada çocuklarla hayvanların çektikleri elemelerin daha önce yaşadıkları hayattaki fiillerinin bir karşılığı olduğunu söylemeyi gerektirdiğini ileri sürüp onları tenâsüh fikrini benimsemekle itham etmişlerdir.

Mu'tezile âlimlerinin, kullarına çektiği elemelere karşılık kendilerine âhirette ivaz vermesini Allah için vâcip görmeleri isabetli olmamakla birlikte Sünnî âlimlerin ilâhî irade ve kudreti sınırlandıracağı düşüncesiyle ivaz nazariyesini bütünyle reddetmeleri de doğru değildir. Zira bazı insanların iradeleri dışında ve herhangi bir günaha karşılık olmaksızın eleme mâruz kaldığı bir gerçektir. Muhtelif âyetlerde ilâhî musibetlere sabredenlerin cennetle müjdelenmesi (meselâ bk. el-Bakara 2/155-157; er-Ra'd 13/22-24; ez-Zümer 39/10), birçok hadiste hastalıkların müminlerin günahlarını sileceğinin açıklanması (Buhârî, "Merdâ", 7; bk. *Miftâhu kü-nûzi's-sünne*, "Marâz" md.) dikkate alındığı takdirde ilâhî iradeyi sınırlayan vücûb fikrini reddedip hikmete uygun bir ivaz nazariyesinin benimsenmesi Allah'ın adalet ve rahmet sıfatlarının gereği olarak görünür.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "avz" md.; *Miftâhu kü-nûzi's-sünne*, "Marâz" md.; *el-Müsned*, I, 72; II, 235, 292, 323, 363; III, 144, 156; VI, 360; Buhârî, "Hiyel", 14, "Talâk", 20, "Merdâ", 7, "Diyât", 28; Müslim, "Hudûd", 45, 46; Ebû Dâvûd, "İttîk", 8; İbn Mâce, "Cenâ'iz", 55; Tirmizî, "Menâkıb", 74; Hayyât, *el-İntişâr*, s. 21-22, 25-28, 38-39, 42-43; Eş'arî, *Ma-kâlât* (Abdülhamîd), I, 314-321; a.mlf., *el-Lüma'*, s. 149; Mâtürîdî, *Kitâbü't-Tevhîd*, s. 216-217; Şeyh Müfîd, *el-'Akl fi uşûli'd-dîn*, Beyrut 1412/1992, s. 367; Kâdî Abdülcebbar, *Şerhu'l-Uşûli'l-hamse*, s. 483-507; a.mlf., *el-Muhtâs*, s. 348-349; a.mlf., *el-Muğni*, XIII, 448-580; Abdülkâhîr el-Bağdâdî, *Uşûlü'd-dîn*, Beyrut 1401/1981, s. 240-241; Gazzâlî, *el-İktisâd fi'l-i'tikâd*, Kahire 1385/1966, s. 90; Şehristânî, *Nihâyetü'l-İkdâm fi 'il-mî'l-ke-lâm* (nşr. A. Guillaume), London 1934, s. 410-412; Fahrreddin er-Râzî, *Mefâtihu'l-ğayb*, XI, 219; XXXI, 26; a.mlf., *Kelâm'a Giriş [el-Muhassal]* (trc. Hüseyin Atay), Ankara 1978, s. 201; İbnü'l-Mutahhar el-Hillî, *Nehcü'l-hak ve keş-fu's-şiddk* (nşr. Aynullah el-Hasenî el-Urmevî), Kum 1986, s. 137-138; İbn Kesir, *Tefsirü'l-Kur-âni'l-'azîm*, Kahire, ts. (Dâru ihyâi'l-kütübi'l-Arabiyye), IV, 466; Teftâzânî, *Şerhu'l-Makâsîd*, Beyrut 1989, IV, 323-328; Seyyid Şerîf el-Cürcânî, *Şerhu'l-Mevâkıf*, Kahire 1907, VII, 198-200; Süyûrî, *İrşâdü't-tâlibin ilâ Nehci'l-müsterşîdîn* (nşr. Mehdi er-Recâî), Kum 1405/1984, s. 281-285; İbnü'l-Murtazâ, *el-Kalâ'id fi taşhihi'l-akâ'id* (nşr. Albert Nasrî Nâdir), Beyrut 1985, s. 104-106.

İLYAS ÇELEBİ

İVAZ EFENDİ

(ö. 994/1586)

Osmanlı kazaskeri.

904 (1498) yılı civarında Manavgat'ta doğdu. Buraya izâfetle "Manav" nisbesiyle de anılır (Peçuylu İbrâhim, I, 364). Daha sonra İstanbul'a giderek tahsilini tamamladı ve Sahn-ı Semân medreselerinden mezun oldu (954/1547). Bir süre Rüstem Paşa'nın kapı halkından Şehsuvar Ağa'ya hocalık yaptı. Vezîriâzam Rüstem Paşa'nın desteğiyle "Hâşiye-i Tecrid" müderrisliği yapmaksızın doğrudan 30 akçe yevmiye ile Edirne'de Beylerbeyi Medresesi müderrisliğine tayin edildi. Ardından sırasıyla Dâvud Paşa, Rüstem Paşa ve Sahn-ı Semân medreselerine getirildi. Daha sonra Bursa Murâdiye ve Edirne II. Bayezid medreselerinde görevlendirildiyse de bu görevleri kabul etmediğinden iki defa daha Sahn-ı Semân müderrisliğinde bulundu. Hatta zamanın şairlerinden biri bu üst üste tayinler münasebetiyle, "Sekiz Sahn'ı İvaz dokuz dolandı" diyerek nükte yapmıştır. 976'da (1568) Ayasofya, ertesi yıl Süleymaniye ve 981 (1573) yılında Edirne Selimiye Medresesi müderrisliğine yükselen İvaz Efendi iki yıl sonra Bursa kadılığına getirildi. Bu münasebetle, "Şehr-i Bursa'ya vâlî oldu Manav" mısraıyla tarih düşürülmüştür (Atâî, s. 291). 984'te (1576) Edirne, bir yıl sonra İstanbul kadılığına tayin edilen İvaz Efendi, 987'de (1579) görevinden alındıysa da ertesi yıl tekrar İstanbul kadısı oldu. Ancak bu görevi sırasında bazı hataları yüzünden ulemâ tarafından devrin padişahı III. Murad'a şikâyet edildi ve görevinden azledildi. İstanbul'da ilk kahvehanelerin açılması İvaz Efendi'nin İstanbul kadılığı sırasında gerçekleşmiştir. İvaz Efendi 989'da (1581) Anadolu, birkaç ay sonra da Rumeli kazaskerliğine getirildi, 991 (1583) sonlarında görevinden alındı (Selânikî, s. 141). İki yıl sonra ikinci defa Rumeli kazaskeri olan İvaz Efendi bir Divân-ı Hümâyûn toplantısı sırasında rahatsızlandı (a.g.e., s. 174) ve 994 (1586) sonlarında doksan yaşını aşkın bir halde vefat etti. Ölümüne "mâtem-i etkiyâ" ibaresiyle tarih düşürülmüştür (Ayvansarâyî, I, 147).

İvaz Efendi şer'î meselelerde çok defa akli esas almış, verdiği bazı fetva ve kararlarında yaptığı nükteleriyle meşhur olmuştur; Nev'izâde Atâî tarafından Nasreddin Hoca'ya benzetilir. Gerçekten kendine has garip tavırları olan İvaz Efendi,

kazaskerlikleri zamanında *el-Hidâye* nüshasını çekmecesine mihlatıp mansıb talep edenlere göstererek, "Orayı kara kitap bilir" derdi (Atâî, s. 292). İvaz Efendi medrese ders kitabı olan tefsir, fıkıh, belâgat ve kelâm alanında yazılmış *En-vârü't-tenzîl*, *el-Hidâye*, *Miftâhu'l-'ulûm*, *et-Telvîh* ve *el-Mevâkıf* gibi eserlere müstakil hâşiyeler kaleme almış ve bunları İstanbul'da Eğrikapı dışında yaptırdığı camiye (bk. İVAZ EFENDİ CAMİİ) kendi eliyle yazdığı vakıfnâme ile bağışlamıştır. Mezarı bu caminin hazîresindedir. Oğlu Yahyâ Efendi de ilmiye mesleğinden yetişmiş, Konya kadılığına kadar yükselmiş ve 1033'te (1624) ölmüştür (Atâî, s. 689-690). *Hadikatü'l-cevâmi'*de onun camisinden başka medrese, mektep ve çeşme gibi hayır eserlerinden de söz edilmektedir (I, 147).

BİBLİYOGRAFYA :

Selânikî, *Tarih* (İpsirli), s. 141, 174, 178; Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 291-292, 689-690; Peçuylu İbrâhim, *Tarih*, I, 364; Ayvansarâyî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 147; a.mlf., *Mecmûa-i Tevârih* (nşr. Fahri Ç. Derin - Vahid Çabuk), İstanbul 1985, s. 233; *Sicill-i Osmânî*, III, 606-607; Tahsin Öz, *İstanbul Camileri*, Ankara 1962, I, 78; Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilâtı*, s. 61; Baltacı, *Osmanlı Medreseleri*, s. 572.

ABDÜLKADİR ÖZCAN

İVAZ EFENDİ CAMİİ

İstanbul'da

XVI. yüzyılın son yıllarında yapılmış, değişik mimari özelliklere sahip bir cami.

Şehrin surlarla çevrili kuzeydoğu köşesinde Edirnekapi ile Ayvansaray arasında, Eğrikapı yakınında Haliç'e hâkim bir yerde bulunmaktadır. Halk arasında Eğrikapı Camii adıyla da anılan mâbedin yanında bir de meydan çeşmesi vardır. Evvelce sıbyan mektebiyle bir medresenin olduğu bilinmekle beraber bunlardan hiçbir iz kalmadığı gibi yerleri de tesbit edilememiştir. Caminin bânisi Kazasker İvaz Efendi (ö. 994/1586) kble duvarı önündeki hazîreye defnedilmiştir. Hazîrede adını taşıyan bir mezar taşına rastlanmamakla birlikte tam mihrabın hizasında üzerinde hiçbir yazı olmayan, hazîredeki bütün taşlardan daha büyük silindirik biçiminde iki şâhidenin İvaz Efendi'nin kabrine ait olması kuvvetle muhtemeldir.

İvaz Efendi Camii şehrin kara tarafı surlarının çok yakınında, Bizans döneminin son yüzyıllarında imparatorların tercih ettiği bir mekân olan Blakhernai (Vla-

herne) Sarayı kompleksinin kalıntılarının bulunduğu yerdeki teras üzerinde inşa edilmiştir. Avlusunun batı tarafı surlarla sınırlanmış olup burada bir de kule yer almaktadır. Anemas Kulesi diye adlandırılan bu burcun bir vakitler Bizans sarayının bir bölümü olarak kullanıldığı belli olmaktadır. Buradan itibaren Haliç'e doğru sur duvarına paralel biçimde evvelce iki katlı olan kemerli ve tonozlu uzun bir dehliz uzanır. Bu meyilli arazide, üzerindeki saray yapılarına bodrum katı teşkil eden ve Anemas zindanları diye adlandırılan bu mahzenin yukarı ucu İvaz Efendi Camii'nin önündeki avlu düzlüğü altında da uzanmaktadır. Son yıllarda burada meydana gelen bir çöküntü; şimdiye kadar içine girilip incelenmeyen bu kısmın varlığını da ortaya koymuştur.

Avyansarâyi, İstanbul camilerine dair kitabında diğer eserindeki bilgileri tekrarladıktan sonra camiyle birlikte İvaz Efendi'nin medrese, sıbyan mektebi ve çeşme yaptırdığını bildirerek vakıflarına evlâdının ve soyundan gelenlerin mütevellî olduğuna işaret eder. Caminin surlara yakınlığı yüzünden burada medrese inşa edilmesine imkân yoktur. Belki Haliç tarafındaki boş arsanın yerinde ahşap bir medrese yapılmış ve zamanla kaybolup gitmiştir. Caminin kible yönünde avlu duvarı dışındaki küçük meydanın ortasında olan kitâbesiz çeşme ise hâlâ durmaktadır.

Caminin tarihçesine dair bilgi yoktur. İstanbul'un geniş bölgelerini harabeye çeviren büyük yangınlardan etkilendiği tahmin edilmektedir. Wolfgang Müller-Wiener, bu bölgede önemli zararlar veren 1729 ve 1782 yangınlarından zarar görmüş olabileceğini söylemekteyse de buna inanmak zordur. Çünkü caminin içinde yangından kolayca etkilenmesi mümkün olan ahşap pencere kapakları ve nakışlı külâhı yine ahşaptan olan minber günümüze kadar gelebilmiştir. XIX. yüzyıl içinde, camiye üç taraftan çeviren ve İstanbul mimarisinde bir yenilik olan çevre revakları ortadan kalkmış, sadece girişlere ahşaptan camekânlı sundurmalar yapılmıştır. 1940-1950 yılları arasında bunlar da yok olmuş, son yıllarda ise girişlerin önüne öncekilere hiç benzemeyen çirkin bir sundurma inşa edilmiştir.

İvaz Efendi Camii, mimarisi bakımından çağdaşı başka Türk eserlerine benzemeyen çok değişik bir yapıdır. Normal bir şadırvan avlusuna sahip olmadığı gibi bir şadırvanı da yoktur. Ayrıca bu önemli unsurun evvelce varlığını gösteren bir iz

de bulunmamaktadır. Mihrap kısmı ile riye taşan kare şeklindeki caminin üç tarafından cephelerini "U" biçiminde sakıflar sarıyordu. Bunlar öne meyilli ahşap çatılara sahip olup ince ahşap direklerle dayanıyordu. Bu dayanakların mermer kaideleriyle revakların altıgen biçimli tuğla döşemeleri 1950'li yıllara kadar görülürdü; günümüzde bunlar yok olmuştur. Sağdaki revak bir bakıma son cemaat yeri gibi kullanıldığından alışılmışa ters düşen bir uygulama ile kible duvarı köşesine ve dışa çıkıntılı yapılan minarenin kürsü kısmında küçük bir mihrap mevcuttur. Bu ölçüdeki ibadethânelerin hepsinde olması gereken üç veya beş bölümlü bir son cemaat yeri de İvaz Efendi Camii'nde bulunmamaktadır. Yanlardaki gibi direklere dayanan ahşap tavanlı bir revak burada aynı görevi yapıyordu ve bir çift mihrap buranın fonksiyonuna işaret ediyordu.

Cami kesme taş ve tuğladan karma malzeme ile yapılmış, bazı yerlerde ve mihrap çıkıntısında yalnız taş kullanılmıştır. Pencere söveleri ise küfeki taşındandır. Her tarafında başka benzerlerinde rastlanmayan yeniliklere sahip olan caminin en şaşırtıcı özelliği giriş cephesidir. Bu cephe öyle tasarlanmıştır ki önünde kemerli, kubbeli bir son cemaat yerinin yapımı düşünülmüş olamaz. Ayrıca her camide bulunan âbidevi bir taçkapı yoktur. Bunun yerine iki yanlarda yer alan insan boyu ölçülerinde mermer söveli yay kemerli ufak kapılardan içeri girilir. Her girişin bitişiğinde ikinci bir giriş daha vardır. Bunlar yukarı galerilere çıkış içindir. Böylece bu cephede iki yanlarda birer ikiz giriş yer almıştır. Cephenin ortasında normal olarak taçkapının yerinde bir-

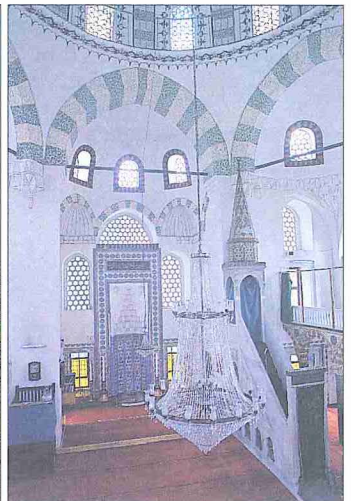
birine bitişik dört pencere açılmıştır; üst kısmında da ortada bu dörtlü pencere sistemi sürdürülmüş, ikiz girişlerin üstlerinde altlı üstlü ikizler pencere açılmıştır. Alttaki pencereler dikdörtgen, üsttekiler sivri kemerlidir. Saçak hattın üstünde tromplar hizasında yine sivri kemerli dört pencereli bir tabaka yükselir. Böylece caminin giriş cephesinin iç tarafında zemindekenden başka iki kat halinde mahfiller olması sağlanmıştır. Bunlardan zemindeki ve üstündeki iki sütuna dayanan üç kemerle harime açılır.

Cami plan bakımından dikdörtgen beden içinde altı pâyeye ile taşınan kubbeli tiptedir. Mihrap, kible yönünde dışarıya çıkıntılı olarak taşan küçük bir mekân içindedir. Harimi örten ana kubbe, altıgen meydana getiren ve duvarlardaki pâyelere oturan büyük kemerlere binmektedir. Pandandiflerle geçişi sağlanan ana kubbenin etrafında biri kible yönünde olmak üzere iki yanda ikişerden toplam beş yarım kubbe bulunmaktadır. Köşelerde zengin mukarnas dolgulu geçişlere sahip tromplar vardır. Harimde, diğerlerinden daha geniş bir kemerle ayrılan mihrap çıkıntısı üzerindeki yarım kubbenin geçişleri içten dilimli tromplarla sağlanmıştır. Kurşun kaplı olan kubbe ve yarım kubbelerin kasnaklarında da pencereler açılmıştır.

Altıgen esaslı camilerde usulden olduğu üzere harimin kible duvarına kadar uzanan iki yanına mahfil galerileri yapılmıştır. Bunlar, her tarafta altışar olmak üzere sütunlara dayanan sivri Türk kemerlerine bindirilmiştir. Mahfillerin ortalarına isabet eden yerde ileriye taşan birer pâyeye kubbe altıgeninin destekleridir. Bunlar dış cephelerde de belirlidir. Giriş-

İvaz Efendi
Camii
ve içinden
bir görünüş

İVAZ EFENDİ CAMİİ

lerin arasındaki mahfil yandakilerle aynı hizadadır. Fakat şaşırtıcı olan husus, buradaki en üstte olan ve dört pencere ile aydınlanan mahfildir. Buna niçin gerek görüldüğü ve görevinin ne olduğu anlaşılmamaktadır. Bütün galeri ve mahfillerin ahşap korkulukları üslupsuz ve anlaşıldığı kadarı ile yenidir.

Caminin her tarafında açılmış çok sayıda pencere harimin bol ışık almasını sağlamıştır. Cephelere değişik bir estetik veren pencere düzenlemesi bir dereceye kadar Mimar Sinan'ın eserlerinden Eyüp'te Zal Mahmud Paşa Camii'ni hatırlatır. Bu pencere bolluğu, İvaz Efendi Camii'nde yalnız cephelerle sınırlı kalmayıp kubbe kasnağı ile trompların ve içinde mihrabın bulunduğu yarım kubbe kasnağında da varlığını gösterir. Kible cephesinde mihrabın üstünde de sivri kemer içinde başka benzerlerine rastlanmayan sivri kemerli büyük bir pencere daha vardır.

Minare alışılışının dışında kible duvarının köşesinde yer almış olup kürsü kısmında ufak bir mihrapla cami duvarına bittiği yerde içi mukarnaslı küçük bir tromp yer alır. Giriş dışarıdan ve yandadır. Hafifçe pahlandırılmış gövdesi üstünde şerefeye geçişi sağlayan çıkmaları geniş çukurluk mukarnaslar halindedir. Şerefeye kadar yıkık minarenin şerefeye korkuluğu ile petek kısmı 1950'den sonra yapılmış, 1990'da tekrar yenilenmiştir.

İvaz Efendi Camii'nin iç süslemesinde çini yalnız mihrapta kullanılmıştır. XVI. yüzyılın en kaliteli İznik çinileriyle kaplanan mihrabın iki kenarındaki ince sütunçelerle kaide ve başlıklarındaki kum satırları de çiniden yapılmıştır. Mihrap nişini çerçeveleyen çiniler, beyaz zemin üzerinde her bir karoda iki yarım olmak üzere sekiz uçlu yıldızlarla bezenmiştir. Mihrabın iç yüzeyi uzunlamasına dilimlerle halindedir. Yaprak ve çiçeklerden oluşan bir süslemeye sahip olan, beş tam, iki de ya-

rım pano halindeki yüzeylerin üstlerinde çini üzerine Allah ve Muhammed, Ebû Bekir ve Ömer, Osman ve Ali, Hasan ve Hüseyin, en sonuncuda da "rıdvânüllâhi teâlâ" yazıları yer almıştır.

Camideki ahşap işçiliğinden bazı pencere kanatları kalmış, kapılara ise düz tahtadan yeni kapı kanatları takılmıştır. Minber mermerden olmakla beraber çok sadedir. Fakat külâh kısmı son derece zarif ve zengin kalem işi nakışlarla bezenmiştir. Harimdeki kalem işleri ise yenidir. Mahfilleri taşıyan sütunlar ve başlıkları yağlı boya ile kaplanmıştır. Kubbenin ortasındaki yazı güzel bir eserdir. Kubbenin ortasından sarkan avize çok eski olmakla beraber güzel ve zengindir. Kesme taş avlu duvarı kısmen durmakta ve Derişzâde sokağına kemerli bir kapı ile açılmaktadır. Bu girişin sol tarafı mimari hüviyeti olmayan yapılarla kaplıdır. Kible duvarı önünde ise oldukça kalabalık bir hazîre vardır.

Cami ile birlikte yapıldığı tahmin edilen kitâbesiz çeşme altıgen biçiminde bir meydan çeşmesidir. Her cephesinde klasik bir Türk kemeri yer alır. Saçağını teşkil eden, profilli silmenin üzerinde sıralanan taş tomurcuk dizisi görülür. Çeşme 1995 yılı sonlarında Fatih Belediyesi'nce etrafı açılarak meydana çıkarılmıştır. İvaz Efendi Çeşmesi, İstanbul'un kendi türü içinde başka benzeri olmayan küçük fakat çok değerli bir sanat eseridir.

İvaz Efendi Camii, Mimar Sinan'ın yaptığı altıgen sistemli ibadet yerlerinin benzeridir. Bu plan az veya çok değişikliklerle hepsi XVI. yüzyılın ikinci yarısında yapılan Beşiktaş'ta Sinan Paşa, Topkapı'da Ahmed Paşa, Kadırga'da Sokullu Mehmed Paşa, Fındıklı'da Molla Çelebi, Babaeski'de Semiz Ali Paşa, Üsküdar'da Eski Vâlide camilerinde uygulanmıştır. Fakat bu bina, klasik bir son cemaat yerine sahip olmayışı bakımından da alışılışın dışında kalır. Giriş cephesi Türk sanatında tek örnektir. Harimi üç taraftan saran revak sistemi, Kahire'de Sinan Paşa ve XVIII. yüzyıla ait Mehmed Bey camilerinde görülür. Sinan Paşa Camii 979 (1571) tarihli olup minaresi burada olduğu gibi kible duvarına bitişiktir; fakat yan revaklar ahşap değil kâgirdir. Mehmed Bey Camii ise 1188'de (1774) yapılmıştır. İvaz Efendi Camii o derece değişik özelliklere sahiptir ki onun da XVI. yüzyıla damgasını vuran Mimar Sinan'ın eseri olabileceği aklı gelir. Ancak bu büyük ustanın yaptığı binaların adlarını veren tezkirelerde yer almaz. Hayatının son yıllarında ortaya ko-

nan bu eserde onun mimari tutumu çok belirlidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Atâi, *Zeyli Şekâik*, s. 291; Evliya Çelebi, *Se-yahatnâme*, I, 370; Ayvansarayî, *Hadikatü'l-cevâmi'*, I, 147; a.e.: *Camilerimiz Ansiklopedisi* (haz. İhsan Erzi), İstanbul 1987, I, 199-200; a.mlf., *Mecmûa-i Tenvâir* (haz. Fahri Ç. Derin – Vâhid Çabuk), İstanbul 1985, s. 233; *Sicill-i Os-mânî*, III, 606-607; Mehmed Ziyâ, *İstanbul ve Boğaziçi*, İstanbul 1928, II, 127; İbrahim Hakkı Konyalı, *Alanya (Alâiyye)*, İstanbul 1946, s. 428-429; Semavi Eyice, *İstanbul, Petit guide à travers les monuments byzantins et turcs*, İstanbul 1955, s. 67-68, nr. 97; a.mlf., "İstanbul'un XVI. Yüzyılda Yapılmış Az Tanınan Bir Eski Eseri: İvaz Efendi Camii, Mimarisi ve Çinileri", *Prof. Dr. Şerare Yetkin Anısına Çini Yazıları* (haz. Yıldız Demiriz), İstanbul 1996, s. 59-84; a.mlf., "İstanbul Minareleri", *Türk Sanatı Tarihi Araştırma ve İncelemeleri*, I, İstanbul 1963, s. 111, rs. 66-67; G. Goodwin, *A History of Ottoman Architecture*, London 1971, s. 259-261; W. Müller-Wiener, *Bildlexikon zur Topographie Istanbul*, Tübingen 1977, s. 428-429; Aptullah Kuran, *Mimar Sinan*, İstanbul 1986, s. 115, rs. 112-113; Oktay Aslanapa, *Osmanlı Devri Mimârisi*, İstanbul 1986, s. 302; Jale Erzen, *Sinan Dönemi Cami Cepheleri*, Ankara 1987, s. 42; *Fatih Câmileri ve Diğer Tarihî Eserler* (haz. Fatih Müftüğü), İstanbul 1991, s. 149; M. Baha Tanman, "Osmanlı Dönemi Eserleri", *Fotoğraflarla Fatih Anıtları* (haz. Fatih Belediyesi), İstanbul, ts., s. 92-93; Hale Tokay, "İvaz Efendi Camii", *DBİst.A*, IV, 310-311.

SEMÂVİ EYİCE

İVAZ MEHMED PAŞA

(bk. HACI İVAZ PAŞA).

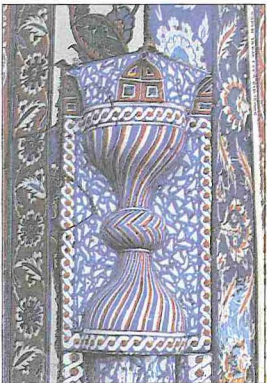
İVAZ PAŞA, Hacı

(bk. HACI İVAZ PAŞA).

İVAZ PAŞA CAMİİ

Manisa'da

XV. yüzyıl sonlarında yapılmış cami.

İvaz Efendi Camii'nin mihrap çinilerinden bir detay